

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI

ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ

UZUN TEZİ

BİR KÜLTÜR CAN ÇEKİŞİYOR

Danışman Öğretmen: Emine GÜLTEKİN

Öğrencinin Adı: Cemre Su

Soyadı: ERBAY

Numarası: D1129024

Ödevin Sözcük Sayısı: 3794

Araştırma Sorusu: Yaşar Kemal'in Binboğalar Efsanesi adlı yapıtında kurmaca gerçeklikteki toplumsal değişime uyum sağlayamayan bireylerin var olma mücadelesi nasıl işlenmiştir?

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	3
2. Toplumsal Değişimler	4
2.1. Yerleşik Hayata Geçiş	4
2.2. Merkezi Otoritenin Güç Kazanması	6
2.3. Şehirleşmenin Etkileri	7
3. İnsan Doğa İlişkisi	8
4. İnsan Çevre İlişkisi	10
5. Bireylerin Yaşam Mücadelesi	13
6. Bireylerin İçsel Çatışmaları	14
7. Sonuç	17
8.Kaynakça	19

Araştırma Sorusu: Yaşar Kemal'in Binboğalar Efsanesi adlı yapıtında kurmaca gerçeklikteki toplumsal değişime uyum sağlayamayan bireylerin var olma mücadelesi nasıl işlenmiştir?

1. GİRİŞ:

Yaşar Kemal'in Binboğalar Efsanesi adlı eserinde 1900'lü yıllardan beri süregelen ve ne zaman sona ereceği bilinmeyen zorlu bir ölüm kalım mücadelesinin öyküsü anlatılmaktadır. Bu mücadelenin öznesi olan Karaçullu adlı Türkmen obası Çukurova'nın zor koşullarında sürüp giden yaşamlarını değiştirmek ve bu mücadeleyi sona erdirmek için yediden yetmiş yediyeye uğraşıp didinmektedir.

Sözü edilen mücadelenin nedeni Karaçullu obasının zorunlu bir göçebe hayata mahkûm olmasıdır. 1876 yılında Türkmenlerle Osmanlı arasında Çukurova'da yaşanan savaş Karaçullu obasının yıllarca sürecektir olan bu yaşama adım atmasına neden olur. Osmanlı Devleti'nin amacı göçebe bir yaşam süren ve yerleşik yaşayanlara göre daha bağımsız olan Türkmenler'in yerleşik hayata geçmesini sağlayarak onların vergi ödemesini, askerlik yapmalarını sağlamaktır. Türkmenler ise böyle bir yaşamı sahip oldukları gelenek, görenek ve alışkanlıklardan yola çıkarak reddetmekte, özgürlüklerinden ödün vermek istememektedir. Bu nedenle yaşanan anlaşmazlığın ve savaşın sonucunda, birçok Türkmen obası yenilmiş ve iskân edilmeyi kabul etmek zorunda kalmışlardır. Bir kısım Türkmen obası ise zorla iskân edilmeye ya da sürülmeye razı olmamış, eski yaşamlarını yani konar- göçer yaşamı devam ettirme yoluna gitmişlerdir. Azınlıkta olan bu grup daha sonra engellerle karşılaşacak, büyük bir değişimin yaşandığını görecektir ve "yörüklük" yaşam tarzını yürütmek günden güne zorlaştığı için yerleşik hayata geçmeye çalışacaklardır, ama bu sefer de artık Çukurova'daki neredeyse verimli verimsiz her karış toprağın sahibi olduğu için "konacak" bir toprak parçası bulma savaşı içine gireceklerdir.

Sözü edilen obadaki halk bir yandan göçebe hayatın zor koşulları ve yerleşiklerin baskısıyla mücadele ederken bir yandan da kendi hayatlarındaki çıkmazlardan, sorunsallardan kurtulmaya çalışmaktadırlar. Yapıtta öncelikli olarak bu figürlerin kurmaca gerçeklik içindeki toplumsal değişimlere karşı verdiği yaşam mücadelesi işlenmiş ve bu konu toplumsal değişimler, insan – doğa ilişkisi, insan – çevre ilişkisi, bireylerin yaşam mücadelesi ve bireylerin içsel çatışmaları temel alınarak okuyucuya aktarılmıştır.

Araştırmamı bu konu üzerine yapmamın sebebi ise eski kültürlerin korunmasının dünyada kültür zenginliğinin sağlanması açısından gerekli olduğunun bilincinde olmam ve ‘‘yörüklük’’ kültürünün yok oluş sürecinin nedenlerini ve sonuçlarını incelemek istememdir.

2. KURMACA GERÇEKLIKTEKİ TOPLUMSAL DEĞİŞİMLER:

Kurmaca gerçeklik içindeki toplumsal değişimler yapıttaki birçok kurgunun temelini oluşturmakta, olay örgüsüne ana şeklini vermektedir. Bu değişimler, göçebelik geleneğinin yerini yerleşik hayata bırakması, merkezi otoritenin güçlenmesi ve şehirleşmenin etkileri şeklinde üç alt başlıkta inceleyebilir.

2.1. Yerleşik Hayata Geçiş:

Yörükler yıllardır göçebe bir şekilde yaşamakta, Çukurova’da özgürce konaklamaktadırlar; fakat bu uzun zamana yayılan yaşam tarzı giriş bölümünde belirtilen nedenler ile çoğunluğun yerleşik hayata geçmesine ve bütün toprakların sahiplenilmesi ile kaybolmaya yüz tutar ve yörükler için yerleşik hayata geçmek yaşamsal bir zorunluluk haline gelir. Oba, bütün ovaların yerleşim yeri olmasıyla birlikte göçebelik geleneğinin en kötü yanıyla yüz yüze gelir ve bir avuç toprağa muhtaç olur. Bu olgunun yansımaları olay örgüsünde de sık sık yer bulmuştur. Bu yansımaya örnek olarak, köylülerin obaya saldırıp,

onları kurşunlamasından sonra, Süleyman Kahya ve obalılar arasında geçen diyalog verilebilir.

“Kalkalım ama nereye konalım? Her yer buradan beter... Her yer... Konulacak bir yer kalmamış. Bir karış ekilmemiş yer yok, kıraç dağlardan başka... Ne yapalım, nereye gidelim?” (Kemal, 90)

Karaçullu obası kimsenin yaşamadığı verimsiz bir yere konmak istediğinde bile Çukurova köylüleri bu topraklar üzerinde hak iddia eder. Bozduvar köylülerinin gece yarısında kadın, erkek, yaşlı, çocuk düşünmeksizin obanın üstüne kurşun yağdırması, sonra da kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri toprak parçasında konakladıkları için yörüklerden kendilerine on bin lira getirmelerini istemeleri, eğer getirmezlerse onları öldüreceklerini söylemeleri bu durumun belirgin örneklerindedir. Babadan oğula geçen demirci pirlüğünün son temsilcisi, Karaçullu obasının başındaki figür Demirci Haydar Usta, obanın huzur içinde konaklayabileceği bir yer bulabilmek için elinden gelen her şeyi yapmaktadır, fakat obanın yaşlı üyelerinden olan Haydar Usta değişen değerleri takip edemediği ve çözümü geçmişte değer verilenlerden seçtiği için başarılı olamamaktadır. Buna bağlı olarak oba ve köylüler arasında bir çatışma ortamı oluşur. Cennetoğlu önderliğindeki bir grup köylünün, yörükler Deliboğa ovasında konakladıkları için, tüm ovayı ateşe vererek, yörükleri yakmaya çalışmaları bu çatışmayı göstermektedir. Sonuç olarak yörükler hem dinlenememekten kaynaklanan fiziksel yorgunlukla hem de sürekli bir çatışma ortamının içinde olmanın huzursuzluğundan kaynaklanan manevi yorgunlukla baş etmek zorunda kalırlar.

“Kaç gün kaç geceden beri yüklerini çözmemişler, Çukurova’da bir baştan bir başa dolaşmış durmuşlardı. Yıllardan bu yana kışlak yüzünden, otlak yüzünden kavga etmedikleri, aralarına husumet girmemiş hemen hemen köy kalmamıştı. Bir Akdeniz kıyısına, bir Nurhak dağlarına, bir Leçe kepirine vurup duruyorlardı. Durmadan yağmur yağıyordu. Koyunları,

develeri, köpekleri, eşekleri, atları, çocuklarıyla çamura batıp çıkmışlardı. Giyitleri yapışmış, ıslak, dumanlı. Çamurdan bir göç ne yapacağını bilmiyordu. Bu arada koyunlarını, öteki hayvanları yeni göceklemiş ekinlere geceleri sokuyor, arkalarında ezilmiş, bitirilmiş tarlalar, düşmanlıklar, öfkeler bırakıyorlardı.” (Kemal, 123)

Yörüklerin bu zorluklarla sürekli karşılaşması, onların hiçbir zaman tam bir huzur içinde olamamalarına neden olur ve onları umutsuzluğa, çaresizliğe sürükler.

2.2. Merkezi Otoritenin Güç Kazanması:

Merkezi otoritenin güçlenmesiyle devlete bağlı olmayan diğer bütün otoritelerin gücü azalır. Zamanında Çukurova’da herkesin saygısını ve korkusunu kazanmış olan Türkmen yörükleri, artık halk tarafından aşağılanmaya ve küçük görülmeye başlar. Yörüklerden boşalan otoriteyi ise bölgedeki karakollar ve bir başka güç olarak ağalar doldurmuştur. Bu yeni otoriteler de, ellerine geçen kontrolsüz güç ve iktidarın verdiği sarhoşlukla, acımasızca davranmaktadırlar. Örneğin Durmuş Ağa, oba sadece köylülerin kendilerine ait olduğunu iddia ettiği toprak parçasından geçtiği için ve jandarmalardan güç alarak, yörüklerin yanına giderek onlardan para ve koyun ister, onları küçük görerek, taciz etmeye çalışır.

“Dilenmiyorum ben, hakkımızı istiyorum. Bu toprak da, bu yollar da , şu köy de, şu yerdeki ot da, bu ağaçlar, şu akan su da bizim. Anladın mı? Sen beni dilenci yerine koyma... Anladın mı?” (Kemal, 122)

Jandarmaların, polislerin ve askerlerin acımasız davranması ise daha zorlayıcı bir tutumdur. Köylülerin, ağaların acımasız davranması, kendi isteklerinden kaynaklanmaktadır; fakat devlete bağlı güvenlik güçlerinin sorumlulukları gereği tarafsız olması ve insani ölçütlere uygun davranması gerekir. Buna karşın, yapıtta betimlenen devlet güçleri, yani jandarmalar, polisler ve askerler, belirgin bir şekilde yörükleri ezmekte, acımasız

davranmakta ve yörüklerle karşı yerleşik halkın tarafını tutmaktadır. Bu duruma örnek olarak, bir onbaşının, yörüklerin yerleşik halk tarafından kurşunlanmasından sonra takındığı tavır verilebilir.

“ Bıktım sizin elinizden. Hükümet de, devlet de bıktı elinizden. Bıktım elinizden. Muharebe meydanına çevirdiniz Çukurova’yi. Eşkıya mısınız, hırsız mı, bela mısınız? Ne yapacağım elinizden? Çıkarın silahları. Verin bana. Dün gece bütün Çukurova silah seslerinden uyuyamadı. Nedir bu yaptığınız? Hem suçlu, hem güçlüsünüz” (Kemal, 91)

Bunun yanı sıra bu güçlerin, köylü halka karşı dahi acımasız bir tavır takındığı görülmektedir. Haydar Usta’nın torunu Kerem, köylülerin çıkardığı yangın sonucunda bir köye gittiğinde, karakola genç bir kız ve erkeğin getirildiğini görür. Sonrasında olanlar, jandarmanın acımasızlığını gözler önüne serer.

“Karakola elleri birbirine kelepçelenmiş bir delikanlıyla bir kız getirdiler. Kızın yüzü ıpsıslaktı. Saçları darmadağın birbirine dolanmıştı. Delikanlı jandarmaların önünde başı yerde karakola girdi. Az sonra kızın bitip tükenmeyen çığlığı duyuldu.” (Kemal, 133)

Sonuç olarak, bölgede eskiden hâkim güç olan yörükler, zaman içinde değişen iktidarın bölgedeki özelliğine uyum sağlayamaz. Uyum sağlayamadıkları için de bölgedeki otoriteleri gittikçe azalmaya başlar. Buna bağlı olarak bölgede oluşan yeni otoritelerin yörüklerle karşı acımasız davranışlar sergilemesi de, yörüklerin mücadelesini zorlaştıran başka bir unsur olarak yapıtta yer alır.

2.3. Şehirleşmenin Etkileri:

Bir diğer toplumsal değişim ise halkın teknoloji nedeniyle doğadan uzaklaşması ve kendini şehir hayatına adapte etmesiyle ortaya çıkar. Geçmişte, Çukurovalıların hayatları, geçim kaynakları doğa temelliyen, daha sonra teknoloji gelişmeye ve bunun sonucunda da

insanın doğa üzerindeki egemenliği artmaya başlar. Bu teknolojik gelişmelere örnek olarak, tarım araçları ve ulaşım araçlarındaki gelişme verilebilir. Çukurova köylüleri tarafından kullanılan gelişmiş biçerdöverler; jandarmalar ve askerler tarafından kullanılan siyah cipler oba halkı tarafından şaşkınlık ve biraz da korkuyla karşılanır. İnsanın doğa üzerindeki egemenliği gelişmeye başladıkça da, tüm benliklerini doğayla ilişkilendirmiş olan Türkmen obası güçsüzleşir. Daha önce de belirtildiği gibi teknolojinin gelişmesinin paralelinde görülen tarımda modernleşme, yörükleri şaşkınlığın yanında onların kendini buldukları uzama yabancı hissetmesine yol açar.

“Haydar Ustanın anlamadığı, hiçbir zaman da anlayamayacağı bir şeyler olup bitmişti. İnsanlar, Çukurova, sihirbazın çubuğu değmiş gibi bir değişmiş, ak kara, kara ak oluvermişti. Ama bu iş bir anda oluvermişti. Kimse kimseyi tanııyordu. Sular, ağaçlar, tepeler, ormanlıklar da değişivermişti. Bir bakmışsın uçsuz bucaksız bir gölün, bir bataklığın, bir büklüğün yerinde bir orman gürleşmiş çıkmış. Göz açıp kapayınca kadar, ekini biçip döven, çuvalayıp tarlanın ortasına atan dev böcekler... Demirden, ateş yutan böcekler. Vesuphanallah... Süphanallah, süphanallah!” (Kemal, 51)

Teknolojinin gelişmesi ve zaman geçtikçe güçlenerek artan devlet otoritesin sonucunda, Çukurova şehirleşmeye başlar; fakat henüz yerleşik hayata bile geçmemiş olan yörükler, bu şehirleşmenin sonucunda, daha da kabuklarına çekilmek zorunda kalırlar.

3. İNSAN – DOĞA İLİŞKİSİ:

Yapıtı yön veren bir diğer durum ise insan – doğa ilişkisidir. Modern şehirlerde insan doğaya hükmettiğini sanmakta, gerektiğinde ondan korunarak, gerektiğinde onu değiştirmeye çalışarak doğayı avcunun içine aldığı düşünmektedir. Yapıttaki yörüklerin doğayla ilişkisi ise bunun tam zıttıdır. İpler tamamen doğanın elindedir. Yörükler doğa onlara yaşama şansı

verirse hayatlarını sürdürebilmekte, aksi takdirde oldukça zorlanmaktadırlar. Yerleşik halk gibi yağmur yağdığında gidecek bir yerleri, başlarını sokacak dayanıklı bir evleri yoktur. Doğa ile tamamen iç içedirler.

“Güz yağmurları başladı. Uzak gökler uzun uzun gürlledi. Ortalık sel sele gitti. Tarlalar, Deliboğa hüğüdü diz boyu çamur oldu. Delik, eskimiş, solmuş, kavlamış kıl çadırların üstünü, içini uzun bacaklı yağmurlar dövdü. Kilimleri, keçeleri ıslattı. Çok belalar geldi başlarına.”
(Kemal, 86)

Onlara yemek, su, barınacak yer verenin doğa olduğunu yerleşik halka oranla çok daha iyi bilmektedirler. Bu yüzden de modernleşmiş insanların aksine doğaya hükmetmeye çalışmamakta, hayatlarını doğayı temel alarak kurmaktadırlar. Çok da korunaklı olmayan çadırlarını, Çukurova dağlarına kurmakta, hayvanlarını otlaklarda barındırmakta ve doğadan onun verdiği daha çoğunu istememektedirler. Oba bütün umutlarını, savaşlarını hayallerini doğayla ilişkilendirmiştir. Bu nedenle yapıttaki figürler ve doğa arasında, yerleşik halka oranla çok daha güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna ek olarak, yapıtta göçebeliği sembolize eden nesnelere doğanın içinden seçilmiştir. Bunlara örnek olarak yapıttaki çocuk figürlerden Kerem’in şahini ve kutsal bir değeri olan boğa verilebilir. Demirci Piri Haydar Usta’nın torunu olan Kerem, Hıdrellez gecesinde obanın refahı yerine bir şahin ister. Sonrasında bir şahini olan Kerem, bu şahini mecburen bir onbaşıya vermek zorunda kalır. Bu durum obanın merkezi otoriteye bağlı yükselen değerler karşısında ne konumda kaldığı hakkında da okuyucuya fikir verebilir. Sonrasında birtakım zorluklarla şahinini geri alan Kerem, onu özgür bırakır. Bu durum da obanın her şeye rağmen özünde bağımsız olduğunu vurgular. Bu semboller şahinin özgürlüğüne düşkün, elde tutulamaz ve gururlu yapısının yörüklerle bağdaştırılması olabilir. Yapıtta yörükleri simgeleyen bir diğer sembol ise ‘boğa’dır. Köylüler bir akşam yörükleri kurşunlarlar, bu akşam sonrasında Kerem’in oba hakkındaki

düşüncelerini ve köylülere olan kızgınlığını bir boğayla ilişkilendirerek anlatması, yörüklerin boğa ile sembolize edildiğini gösterir.

“Bu hüyük bir eski, Müslüm Koca yaşında bir boğaymış, öldürmüşler... İşte bu köylüler ona kurşun sıkmışlar, o da buraya düşüp kalmış. Buraya yığılmış. İşte, o da köylü görünce, kendisini öldürenleri görünce uyanır, böğürerek yürürmüş köylülerin üstüne. Köylüler de kapılarını kapatır, korkularından donlarına... Boğa şimdi kalksa, delirse, bir böğürse, bir böğürse, yeri göğü sallasa, sallasa... Köylüler de... Dün gece kurşun sıkanlar da... “Boğa yürüyecek,” diye bağırdı. “Bu boğa bir kızmaz, iki kızmaz, yaaa, hiç kızmaz, sonra bir ayağa kalkar, dağ gibi yürür köylülerin üstüne. Ortalığı birbirine katar. Görsünler onlar görsünler. Hem de bu gece. Köylüleri alt üst eder” (Kemal, 89)

‘Boğa’nın bir sembol olarak kullanılmasının nedeni, boğanın güçlü ve kolay ele geçmez yapısının yörüklerle ilişkilendirilmesidir diye ekleme yapmak uygundur.

4. İNSAN – CEVRE İLİŞKİSİ:

İnsanlar modernleştikçe ve geliştikçe, ironik bir şekilde aslında bazı değerler yönünden gerilemektedirler. Yerleşik yaşayan halkta, doğayla iç içe yaşayan insandaki samimiyet ve insancılık yerini ikiyüzlülüğe ve acımasızlığa bırakmıştır. Öncelikle, yapıtta en çok işlenen insan – çevre ilişkisi Karaçullu obasının çevresindeki köylülere yabancılaşmasıdır. Oba bir yandan değişen toplum koşullarıyla ve doğayla mücadele ederken, bir yandan da çevredeki Çukurova köylüsünün düşmanca tavırlarıyla mücadele etmektedir. Oba ile köylüler arasındaki en büyük fark yörüklerin yerleşik hayata geçmemiş, geçememiş olmasıdır. Köylüler bu nedenle kendilerinden farklı gördükleri yörükleri bilinçli bir şekilde dışlamakta ve onlara psikolojik – fiziksel şiddet uygulamaktadır. Bazıları yerleşik hayata geçmiş ve özünü unutan Türkmenlerden olan Çukurovalı figürler, örneğin Derviş Hasan Bey,

Fehmi Ağa, yörükleri sahip oldukları topraklara almamakta, onlara baskı uygulamaktadır. Bu davranışı sergileyenlerin de eskiden yörük olması, modernleşmeye başlamış insanın geçmişe ve geçmiş değerlerine ne kadar uzaklaştığını gösterir. Bu durumun olay örgüsüne yansımalarından bir örnek olarak, obanın bir kış Deliboğan hüyükünde konaklaması talebini iletmek için Müslüm Kocanın eski yörük, yeni ağa olan Fehmi Ağa'ya gittiğinde, Fehmi Ağa'nın eskiden yörük olduğunu reddederek, aşağılayıcı bir şekilde Müslüm Koca'yı kovması verilebilir.

“ Senin deden, baban bizi severdi. Bizim obanın akrabası olurdu” Fehmi Ağa kıpkırmızı kesildi: “Haşa!” diye bağırdı. “Haşaa!” (Kemal, 78)

Çukurova köylüsü kendilerinden zayıf gördükleri yörükleri iyice sindirmeye çalışmakta, onlara hiçbir şekilde yaşama şansı vermemektedir. Yörüklerin bütün umut bağladıkları kapılar, yüzlerine kapatılmaktadır. Köylülerle yörükler arasındaki uçurum o kadar derindir ki, bir Çukurovalı olan Oktay Bey'in, yörük kızı Ceren'e âşık olması garip karşılanmaktadır. Oktay Bey bile âşık olduğu kızı yörük olma yönüyle küçük görmektedir:

“Sevdasını Çukurovada duymayan kalmamıştı. Şimdi, bunca yıldan sonra, yüz bulamamış bir insan olarak kimsenin yüzüne bakamayacaktı. Babasının, anasının, akrabalarının yüzüne nasıl bakacak, onlara ne söyleyecekti? Üstelik de yüz vermeyen bir yörük kızıydı.” (Kemal, 160)

Yapıtta işlenen bir diğer insan – çevre ilişkisi ise yörük ve yerleşik halk ilişkisidir. Çukurova'da da soyutlanmış bir grup olan Türkmen yörükleri, şehirlerdeki toplumsal düzenle karşı karşıya geldiklerinde, bunu çok daha güçlü bir şekilde hissetmektedir. Haydar Usta'nın Ankara'da ve Adana'da yaşadığı durumlar, yörüğün değişmekte olan dünyaya ne kadar uzak kaldığını gözler önüne serer. Haydar Usta'nın Adana'da atla dolaşması, fabrikanın ne

olduğunu bilmemesi, tüm Adana'nın Ramazanoğlu adlı biri tarafından kontrol edildiğini sanması, Adana'da bir bey olan Hurşit Bey'in huzurunda yaşadıkları, Ankara'da İsmet Paşa'ya kolayca ulaşabileceğini sanması gibi örnekler, yürüğün modern dünyadan kopukluğunu kanıtlar niteliktedir. Bu örneklerden bir tanesi daha ayrıntılı incelenirse, obanın soyutlanması, uzaklığı daha iyi görülebilir: Hurşit Bey, yörüklerce çok saygı duyulan Ramazanoğlu soyundan gelmektedir. Eski zamanlarda bu soy, bölgedeki mutlak otoriteyken, merkezi otoritenin yükselişi ve değişen toplumsal değerlerle beraber, bu soyun bölgedeki gücü de azalmış ve soyun eski değerleri önemini yitirmiştir. Haydar Usta, otuz yıl boyunca dövdüğü kılıcı Hurşit Bey'e verip, ondan toprak isteme niyetiyle onun karşısına çıktığındaysa, Hurşit Bey hakkındaki ilk izlenimi, onun bir bey olamayacak kadar ince sesli olduğudur. Konuşma ilerledikçe, Haydar Usta obanın tüm dertlerini, tüm çektiklerini anlatır, Hurşit Bey ise tüm bunlara sadece “enteresan, enteresan” diyerek cevap verir. Konuşmanın sonucunda Haydar Usta kılıcı çıkarıp Hurşit Bey'in önüne koyduğunda da Hurşit Bey artık devrin değiştiğini, “Allah'ı para olan” insanların egemen olduğu bir dönemde yaşadıklarını söyler. Bu durum, Haydar Usta'yı şaşırır, üzer ve bir umudunun daha kırılmasına neden olur. Yörükler ve modern insanlar arasındaki bu kopukluğun nedeni olarak oba halkının uzun yıllar boyunca çevrelerindeki insanlarla ilişkilerini güçlendirmemelerine ve geleneklerini “değişmeye” tercih etmelerine bağlanabilir.

Obayı, obanın umutlarını ve çevredeki yerini belirginleştiren leitmotiveler ise kılıç ve beylik emanetleridir. Bu nesnelere obanın çok önem verdiği ve umut bağladığı nesnelere. Kılıç, Haydar Usta tarafından yıllardır titizlikle dövülmüş ve değerli taşlarla işlenmiştir. Oba bu kılıçla kendilerine üzerinde yaşayabilecekleri bir toprak parçası verileceğini umar; fakat, kılıç modern dünyada böyle bir ilgiyle karşılanmaz, çünkü eskiden “gücü, egemenliği” temsil eden kılıcın yerini, şimdi “para ve toprak” almıştır. Bu durum obanın kurmaca gerçeklikteki

sosyal konumunu da sembolize eder. Kılıç gibi, oba da geçmişte değer görürken, şimdi her ikisi de yabana atılmıştır. Obanın değer verdiği ve umut bağladığı diğer nesnelere ise beylik emanetleridir. Yörükler tarafından kutsal gözüyle bakılan bu emanetler, jandarmalar gibi çevreyi simgeleyen kişiler tarafından hor görülür, alaya alınır

“Bizim Beylik emanetleri, dedi yerin dibine geçercesine Süleyman Kahya. “Çok eski. Horasan’dan bu yana getiririz. Kimse dokunmaz bunlara.

Komutan da kaymakam da gülüyorlardı.” (Kemal, 209)

Yörüklerin kutsal gördükleri sembollerin, insanların geneli tarafından küçük görülmesi, yörüklerin çevreyle olan ilişkilerinde kabul görmediklerini hatta küçük görüldüklerini gösterir.

5. BİREYLERİN YAŞAM MÜCADELESİ:

Oba yapıtın başlarında geleneklerini korumak için mücadele verirken, yapıtın devamında ise hayatlarını sürdürmek için mücadele vermeye başlarlar. Yapıtta yörükler iki çeşit yaşam mücadelesi vermiştir: Kültürel varlıklarını ve fiziksel varlıklarını sürdürme mücadelesi. Yazar tarafından çizilen Türkmen yörüğü figürü, kendilerine özgü bir kültürü, yüzyılları aşmış, kalıplaşmış gelenekleri olan bir figürdür; fakat zaman ilerledikçe, zamana göre güncellenmeyen gelenekler, kültürler yok olmaya mahkûm olmuştur. Zamanla zenginlikleri, göçebe hayatın masraflarıyla azalmış, bundan etkilenerek bölgedeki güçleri azalmıştır. Güçleri azaldıktan sonra ise kültürlerini korumaları iyice zorlaşmıştır. Zaman geçtikçe de, yörükler, kültürlerini korumanın dahi, hayatlarını zora sokacağını anlamıştır. Yapıt başlarında yörükler arasında bir dayanışma ortamı hakimken, yapıtın sonlarına doğru anlaşmazlıklar yaşamaya başlarlar. Kemal, bu anlaşmazlıkları okuyucuya aktarırken kutupluluk tekniğinden yararlanır, karakterlerin zıt kişiliklerine, zıt fikirlerine yer verir.

Bunun sonucu olarak da olay örgüsünde kutuplaşmalar görülür. Bunlara örnek olarak; üzerinde yaşanacak bir toprak parçasına sahip olmak için bazı yörüklerin, obanın en güzel kızı, Halil'in sevdalısı Ceren'e, kendisi de değerlerini yitirmiş olan eski bir yörük olan, varlıklı Oktay Bey ile evlenmesi için baskı yapmasına karşın, eski değerlerine, daha bağlı yörüklerin bu evliliğe tamamen karşı çıkması verilebilir. Sözü edilen yörüklerin, Ceren'den bu şekilde, tamamen maddiyata ve çikara dayanan bir evlilik istemesinin nedeni, yaşamlarını sürdürme içgüdülerinin tehlike altında kalırsa, diğer tüm düşünce ve isteklerin önüne geçmesi olarak belirtilebilir. Oba halkı da hayatları tehlikeye girince, değerlerini ve bütün güzel yönlerini sembolize eden Ceren'e bu şekilde küçültücü davranır. Bunun yanında obalılar eğer yerleşik hayata geçmezlerse hayatlarını sürdüremeyeceklerini anladıklarında göçebelik kültürünü bırakıp obadan ayrılarak yerleşik hayata geçmeye hazır olurlar. Ne var ki, Çukurova köylüleri bütün toprakları aralarında parsellemiştir ve yörüklere toprak vermezler. Bunun üzerine yörükler ve köylüler arasında psikolojik ve fiziksel mücadele yaşanır. Yılların getirdiği savaş tecrübesi yörüklerin yanındadır, fakat sayıca çoğunluk, teknolojik silahlar ve otoriteyi yanına almanın verdiği güç köylüleri yörüklerden çok daha güçlü bir konuma getirir. Yörükler var olan bütün maddi imkânlarını köylülerin önüne sererler, fakat köylüler tatmin olmaz, yörüklerin çadırını bile almak isterler. Köylülerle baş edemeyeceklerini anlayan yörükler de yeniden kendi içlerine dönerler ve eski inançlarına, değerlerine bel bağlarlar. Bu inançlara örnek olarak Hıdır inancı, değerlere örnek olarak ise 'kılıç' verilebilir; fakat bunlardan da sonuç alamazlar ve hem kültürel varlıkları hem de fiziksel varlıkları kaybolmaya yüz tutar. Bu kayıp Ceren'in intiharıyla sembolize edilir.

6. BİREYLERİN İÇSEL ÇATIŞMALARI:

Yapıtta yörükler ortak bir yaşam mücadelesi sürdürmektedirler, fakat insan doğasının gereği olarak ayrı ayrı her figürün kendi hayatı, kendi heyecanları, kendi hayalleri vardır.

Zaman zaman bazı figürlerin kendi hayatları, içsel çatışmaları, obanın yaşam mücadelesinin önüne geçmektedir. Bu figürlere örnek olarak Kerem ve Ceren verilebilir. Kerem'in bireysel istek ve mücadelesinin, obanın önüne geçmesi roman başında Hıdırellez gecesindeki dileğinden itibaren okuyucuya aktarılmıştır.

“Kerem gene ben bir şahin isteyeceğim, toprak yerine, diyecekti, vazgeçti.” (Kemal, 24)

Yukarıdaki alıntıda da görüldüğü üzere Kerem toprak yerine şahin istemesinin yanlış olduğunun bilincindedir, bu isteğini çevresine açıklayamamaktadır, fakat yine de bu isteğinden vazgeçmemiştir. Zaten bu bölümde dilek dileyen herkesin bireysel isteklerini öne çıkardıklarını görüyoruz. Bu kişilerin içinde, yörüklerin birlik duygusuna en çok ihanet eden Kerem'dir, zira Haydar Usta'nın torunu, demirci kuşağının en genç belki de son kuşağı olarak o böyle bir tercihte bulduktan sonra, obadaki diğer bireylerin bireysel isteklerinin obanın mücadelesinden önde olması anlaşılabilir bir durumdur. Görüldüğü gibi Kerem'in içsel çatışması sorumlulukları olmayan, sıradan bir çocuk olmak ile yörüklerin sorumluluklarını taşımaktan kaynaklanmaktadır. Kerem, obanın sorumluluklarını omuzlarında hissetmektedir; fakat yine de Hıdırellez gibi önemli anlarda zaaflarına yenilmektedir.

Yapıtta iç dünyası çokça işlenen ve bireysel mücadelesi, içsel çatışması, obanınkinden önde gelen bir diğer figür ise Ceren'dir. Ceren için hayattaki en önemli şey, büyük bir aşkla bağlı olduğu Halil'dir. Halil'in öldüğü düşüncesi bile onu Halil'den vazgeçirmeye yetmemektedir. Bu durumdayken, Ceren, herkesin obanın toprak bulması için dilekler dilemesi gereken Hıdırellez gecesinde Halil'i dilemiştir. Ceren'in bir başka içsel çatışması ise Halil'e beslediği büyük aşk ve bu aşkı yok sayarak, ondan Oktay Bey ile evlenmesini isteyen, hatta evlenmesi için ona baskı uygulayan yörükler arasında kalması ile ortaya çıkar. Ceren'in

yapıt sonunda Halil'e kavuşup ölmesi ise yörüklük geleneğinin bozulmadan, kendi kültürü, kendi değerleri ve namusuyla yok oluşunu simgeliyor olabilir.

Ayrıca birçok yan figürün de bireysel istekleri, yörüklerin yaşam mücadelesinin önüne geçmiştir. Bu figürlere örnek olarak Müslüm Koca, Yeter Kız, Hüseyin, Veli ve Dursun verilebilir. Tüm bu karakterler Hıdırellez gecesinde yörük için toprak dilemek yerine bireysel isteklerine yönelik dilekler dilerler. Müslüm Koca 'sonsuz yaşam çiçeğini' bularak gençleşmeyi ve ölümsüz olmayı; Yeter kız gurbete giden nişanlısının dönmesini; Hüseyin ve Veli şehre gitmeyi; Dursun da babasının hapisten çıkmasını diler. Aslında tüm bu yan figürlerinin kendileri için dileklerde bulunması, yörükler arasındaki dayanışmanın azaldığının, ama daha önemlisi bir grubun üyesi de olsalar bu insanların insani isteklerinden vazgeçemediklerinin göstergesidir.

Yazarın henüz kitabın başında tüm bu ana ve yan figürlerin bireyselliklerinin, grubun iyiliğinin önüne geçtiğini göstermesinin nedeni, okuyucuya bireylerin iç çatışmalarının toplumsal olaylara yön vereceğini göstermek olabilir.

Bazı figürler ise obanın yaşam mücadelesini içselleştirmiştir. Bu kişilerin bireysel istekleri obanın iyiliği, geleceği doğrultusunda şekillenmiştir. Bu karakterlere örnek olarak da Demirci Haydar Usta ve Süleyman Kahya verilebilir. Haydar Usta için obanın varlığını devam ettirmesi, kendi hayatının devamından önemlidir. Haydar Usta'nın oba için yapacaklarının bir sınırı yoktur. O, tüm hayatını obanın huzuru, yararı etrafında şekillendirmiş, obanın omuzlarındaki sorumluluğunu hiçbir zaman unutmamıştır. Nitekim yapıt sonunda, obanın yok oluşu gerçekleşirken, Haydar Usta da yaşamının sonuna gelmiştir.

Süleyman Kahya ise yörükler arasında, Haydar Usta'dan sonra gelen, ikinci en önemli kişidir. Bu figür de hayatını yörüklere adamıştır. Eğer bireyler ve oba arasındaki ilişkiye

bakarsak, bazı istisnalar (Müslüm Koca) dışında eski nesilin, genç nesile kıyasla yörüklere ve geleneklere daha sıkı bağlı olduğu açıkça görülmektedir. Kuşaklar arasındaki bu farkın belki de en net görüldüğü ikili, Haydar Usta ve Kerem'dir. Haydar Usta tüm benliğini, hayatının, yaşlılığının son günlerini yörüklere adanmışken, torunu Kerem, gerçekleştirebilecek tek dileğini bir şahin için harcamıştır. Kerem de yörükün sorumluluklarını hissetmektedir, fakat bu hissiyat dedesinininkiyle karşılaştırınca önemsizdir; öyle ki Kerem'in yörükler yararına, eyleme geçen, düşünsel dünyada kalmayan hiçbir etkinliği olmamıştır.

Kemal, bireylerin içsel çatışmalarını okuyucuya aktarırken zıt karakterlerin iç dünyalarına yer vererek kutupluluk tekniğini kullanmanın yanı sıra, bir topluluktaki farklı insanların aynı olaya nasıl bakabileceğini de belirlemiştir. Yapıtta anlatılan Türkmen Obasındaki farklı karakterlerin, obanın yaşam mücadelesine katılmakla ilgili nasıl bir tavır takındıklarını göstererek, yapıt genelinde çok yönlülüğü sağlamıştır.

7. SONUC:

Yaşar Kemal'in bu yapıtında, Osmanlı Devleti'nden beri varlığını sürdüren bir Türkmen obasının hem kültürel olarak hem de fiziksel olarak yok oluşu anlatılmaktadır. Yaşar Kemal bu yok oluşun nedenlerinin okuyucuda netleşmesini sağlamak için, toplumsal değişimleri, insan-çevre ilişkisini, insan-doğa ilişkisini ve bireylerin içsel çatışmalarını yapıtta işlemiş, yok oluş sürecinin anlaşılması için de Karçullu Obası'nın yaşam mücadelesini olay örgüsü ile okuyucuya ulaştırmıştır. Yazar, bunu gerçekleştirirken, hem kurmaca gerçeklikteki Çukurova'nın ve yörüklerin ziyaret ettikleri büyük şehirlerin yapısını hem de kişilerin karakterlerini – bazen de dış görünüşlerini – ayrıntılı olarak betimlemiştir. Bu sayede yazarın anlattığı hikâyeye, okuyucunun gözünde gerçekçi bir şekilde belirlemiştir. Bunun yanında kılıç, şahin, boğa, beylik emanetleri gibi semboller de kullanılmıştır.

Yaşar Kemal, bu yapıtta Türkmen yörüklerinin kültürünün yok oluşunu göstermektedir. Bu yok oluş öyküsü, beni kültürel değerlerinin ve yaşam tarzlarının ne derece korunduğuna ve herkesin aynılışp aynılışmadığı konusunda düşünmeye itti. Bana göre, dünyada, ülkelerde belirli bir düzen olmalı, fakat farklı kültürler de bu düzende yaşayabilmeli, insanlar düzene ayak uydurabilmek için kültürlerinden, değerlerinden vazgeçmek zorunda bırakılmamalı. Bunun yanında, özellikle belirli bir eğitim ve öğretim almamış, yaşamlarını köylerde devam ettiren insanların farklılıklara duyduğu tepki, geçmişten beri trajik olaylara yol açmaktadır. En kötüsü de, okumuş, aydın insanların otoritesi olarak kabul edilen devletin gücü ve köylülerin öfkesi bir araya geldiğinde yaşanmaktadır. Bu durumlarda tepki ile karşılaşan, farklı olan kültürün yok olması kaçınılmaz olur. Yapıtta da bu durumun bir örneğini görürüz, ne devletten yardım alabilen ne de bölgesinde kendini kabul ettirebilen yörükler, geleneklerinden, kültürlerinden vazgeçerek yok olma sürecine girerler. Buna ek olarak, Türkmen yörüklerinin yok oluş öyküsünü okumak ve incelemek, bana eski kültürel değerlerinin ne kadar önemli olduğu, farklılıkların bir zenginlik olduğu ve devletin bu farklılıkları korumak için hem köylüleri bilinçlendirmesi gerektiği, hem de bu farklılıklara sahip olan topluluklara maddi, manevi yardımlar yapması gerektiği konusunda düşünceler kazandırdı.

KAYNAKÇA:

“ Kemal, Yaşar ”. Binboğalar Efsanesi. 12. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul: 2010